

فطرت‌هایی خوب. ذاتی خوب و پشتکاری غیر قابل انکار. جوان ایرانی ریشه‌ی خوبی دارد و فرهنگ غنی و اصیل ایرانی بالاترین و بزرگ‌ترین چیزی هست که می‌تواند مایه‌ی غبطه خوردن به جوان ایرانی گردد. در کشورهای دیگر در بین جوانان پوچی و سر در گمی حاکم است. آمار خودکشی بالا است. جوان ایرانی با توجه به فرهنگ و ریشه خود و شناخت آن می‌تواند صد در صد برتری و مزیت داشته باشد و از این مسائل دور باشد. دکتر چمران یک جوان ایرانی با ریشه و اصیل این مملکت بود. او جوانی کرد و جوان هم از دنیا رفت. او هرگز پیر نبود. او اگر هزار سال هم بود با هدف بود. هدفمند زندگی می‌کرد، چنانچه با هدف زندگی کرد و با هدف هم رفت.

اکنون لبنان را در جایگاه ضد صهیونیستی در میان کشورهای منطقه و عربی در چه مرتبه‌ای می‌بینید؟

در اولین و بالاترین مرتبه می‌بینم. نه تنها من، که فکر می‌کنم این عقیده تمام مردم باشد.

نقش چمران و تأثیر اقدامات ایشان در اقتدار و عظمت امروز لبنان را تا چه حد مؤثر می‌دانید؟

من نقش چمران را صد در صد می‌دانم. من معتقدم که او کاشت و امروز ما بهره‌برداری می‌کنیم. اگر نبود زحمات چمران در آن زمان، ما قطعاً امروز نمی‌توانستیم شاهد پیروزی‌های چشمگیر لبنان در عرصه‌ی مبارزات ضد صهیونیستی باشیم.

قبل از این که به ایران بیایید چه تصویری از ایران داشتید؟ آیا دوست داشتید که یک سفر به ایران بیایید؟

آن زمان انقلاب پیروز شده و خب بنا بر توصیه‌ی دکتر عده‌ای قرار شد به ایران آمده و خدمت امام مشرف شده و انقلاب را از طرف گروه‌های مبارز لبنانی خدمت امام خمینی و مردم ایران تبریک بگویند. من هم یکی از کسانی بودم که انتخاب شدم. اما خانواده‌ام که یک خانواده سنتی می‌باشند اجازه خروج از لبنان را به من ندادند. من سخت‌ترین دوران زندگیم را در آن یک هفته گذراندم و فکر این که هر لحظه الان بچه‌ها به ملاقات امام رفته‌اند و چه می‌کنند تمام فکر و ذهنم را به خود مشغول کرده بود. من به یکی از خانم‌ها گفتم که لباسی را که در ملاقات با امام پوشیدی برایم بیاور. وقتی آن لباس را آورد من آن را بو کرده و بر چشمانم می‌گذاشتم. من عاشق امام خمینی و مردم قهرمان ایران بودم و هستم.

بالاخره چطور شد که پای شما به ایران باز شد؟

ازدواج من با جناب آقای امیر کمالی که کاردار ایران در لبنان بودند باعث این ازدواج شد. البته این ازدواج خیلی دردسر داشت. مخالفانی در خود لبنان داشت و به دنبالش

چرا چمران از آمریکا به لبنان و از آنجا به ایران عزیمت نمود؟ آن هم در اوج رشد؟

اگر یادداشت‌های دکتر را بخوانید متوجه می‌شوید. دکتر زمانی که آمریکا بود در مناجات با خدای خود می‌نویسد: خدایا خسته شدم. خدایا دنیا را دوست ندارم. دوست دارم از این دنیا بروم. اما یادداشت‌های ایشان در لبنان نشان دهنده‌ی روح زندگی و مبارزه در ایشان است. چمران در لبنان می‌گوید: خدایا من خسته نیستم. خدایا به من قدرت بده. و روح مبارزه او را شاداب می‌کند و به دنبال آن برنامه ایران هم همین‌طور، برای مبارزه و انجام وظیفه. این روزها در ایران برخی می‌گویند که نمی‌شود جوانی کرد. تعریف شما از «جوانی کردن» چیست؟

سؤال بسیار زیبایی پرسیدید. در یک جمله می‌گویم که جوانی کردن آن فعالیت است که امروز با انجام آن لذت می‌بری و وقتی در آینده بازگشتی و به آن نگاه کردی به آن افتخار می‌کنی و باعث سرافکندگی و قرار تو از خاطرات آن دوران نمی‌شود.

به نظر شما چمران هم جوانی داشت و با وجود تمام مبارزاتش جوانی کرد؟ بله. من مطمئنم که چمران زیباترین دوران جوانی را گذراند. او دوران شادابی و جوانی خود را برای زنده نمودن روح جوانان دیگر خرج کرد. و باز برمی‌گردیم به همان مطلب و من فکر می‌کنم که تاریخچه فعالیت‌ها و مبارزات دکتر در جنوب لبنان چیزی هست که نه تنها باعث افتخار چمران، بلکه مایه‌ی افتخار تمام کسانی است که در بطن آن دوران قرار داشتند.

جوانی شما چطور بوده است؟ شما هم جوانی کرده‌اید؟

من دو دختر دارم. و قشنگ‌ترین خاطراتم که مایه‌ی افتخارم است، مربوط به آن دوران، یعنی دوران مبارزاتم می‌باشد. خاطراتی که هر زمان به آن نگاه می‌کنم باعث شادیم و مایه‌ی افتخارم می‌گردد و با افتخار آن دوران را برای دخترانم تعریف می‌کنم.

فکر می‌کنید که مشکل جوانان برای جوانی کردن صحیح چیست؟

باید دید جوان دنبال چه جوانی‌ای می‌گردد. جوان باید برگردد دنبال مرشدی تا به نحو احسن راه را نشانش بدهد. اگر جوانان مرشد خوب داشته باشند دچار سردرگمی نمی‌شوند. «هلاک من لم یکن له مرشد یرشد؛ هلاک است کسی که مرشدی برای راهنمایی ندارد.»

در دوران جوانی ما چمران یک مرشد خوب برای ما بود. او دست ما را گرفت و به راهی درست برد. چمران هدیه‌ی زیبای خدا به ما بود و ارشادات او هم هدیه‌ی زیبای چمران به ما.

فکر می‌کنید که وظیفه‌ی مسئولان برای تحقق این امر چیست؟

ببینید بی‌تعارف باید بگویم که این‌جا اشتباهاتی رخ داده است. بعضی حرکات باعث شده که جوان احساس بی‌پناهی بکند. اول باید این حس بی‌پناهی را از آنان گرفت و تبدیل شد به تکیه‌گاهی مطمئن برای آنان و بعد راه را نشان داد. باید جوان ایرانی را با فرهنگ غنی خود آشنا کنیم. من می‌خواهم بدانم چه مقدار جوان ایرانی از ۸ سال جنگ و دفاع مردمش می‌داند؟ چه مقدار با اهداف آنان آشناست؟ چه مقدار به آن دوران و شهدا و مردم از خودگذشته‌ی آن دوران آشنایی دارد؟ چه مقدار با امام خمینی آشنایی دارد؟ آیا شناخت بچه‌های ایرانی از آن هشت سال دفاع برمی‌گردد به همین فیلم اخراجی‌ها؟ ایرادی به آن ندارم. اما می‌خواهم بدانم که آیا شناخت جوان ایرانی در همین حد می‌باشد نسبت به آن دوران و جوانان جان بر کف آن دوران؟ اینها وظایفی هست که با یک برنامه بلند مدت و اساسی، وظیفه‌ی دولت‌مردان ما می‌باشد. در مرتبه اول هم شناخت ریشه‌ی عمیق ایران و هویت ایرانی. شناخت آن هشت سال دفاع مقدس و شناخت عمق رشادت و ایثار شهدا و رزمندگانی که اکثرشان جوان بودند.

به نظر شما الان جوانان ایرانی دارای چه ویژگی‌هایی هستند که جوانان کشورهای دیگر به آن غبطه می‌خورند و آرزوی داشتن چنین موقعیتی را دارند؟

بدون اغراق می‌گویم که جوانان ایرانی بهترین جوانان دنیا هستند. با

بارها شده بود که از گروه خودمان می‌آمدند و به دکتر می‌گفتند بچه‌های فلان گروه روی ما اسلحه کشیدند، باید با آنان درگیر شد. دکتر می‌گفت نه. درگیر نشوید. آنان بچه‌های خودمان در گروه‌های دیگر هستند. باید آنان را جذب کرد

فکر این که هر لحظه الان بچه‌ها به ملاقات امام رفته‌اند و چه می‌کنند تمام فکر و ذهنم را به خود مشغول کرده بود. من به یکی از خانم‌ها گفتم که لباسی را که در ملاقات با امام پوشیدی برایم بیاور.

جوانی کردن آن فعالیت است که امروز با انجام آن لذت می‌بری و وقتی در آینده بازگشتی و به آن نگاه کردی به آن افتخار می‌کنی و باعث سرافکندگی و قرار تو از خاطرات آن دوران نمی‌شود

اگر نبود زحمات چمران
در آن زمان، ما قطعاً
امروزی‌های چشمگیر لبنان
در عرصه مبارزات ضد
صهیونیستی با شیم

دکتر مصطفی با خدماتش
به اسلام و شیعیان
جنوب لبنان برای همیشه
زنده هستند

مسائلی در خود ایران
که ایراد به یک دیپلمات
گرفته می‌شد و دیپلمات‌ها
حق ازدواج با یک دختر
خارجی را نداشتند و بالاخره
این ازدواج سرگرفت و من به
ایران آمدم.

**شهید چمران در امور
مختلف به جوانان مشاوره
می‌دادند؟**

بله. جوانان ما برای مسائل
مختلف خود به ایشان مراجعه
می‌کردند و از ایشان راهنمایی
می‌خواستند.

**یک مطلب خنده‌دار، همسر دکتر
جایی گفته‌اند که پس از چند ماه
متوجه شدم که مصطفی کچل است.
این مو نداشتن ایشان به چشم شما
هم آمده بود؟**

باور کنید که من هم هرگز کچل بودن
دکتر چمران به چشم نیامده بود.

**امروزه در لبنان کدام شخصیت را نزدیک
به شهید چمران می‌بینید؟**

من تا حالا این را نگفتم اما الان و اینجا
می‌گویم و ممکن هم هست که چاپ نکنید
اما می‌گویم: دو نفر از بزرگ‌ترین رهروان دکتر
چمران در لبنان هستند. من معتقدم اگر «تدبیر
و تفکر نبیه بری» و «خلوص و شجاعت سید
حسن نصرالله» نبود شاید نهال کاشته شده توسط
شهید چمران به ثمر نمی‌نشست. من امل و حزب الله
را دو برادر می‌بینم که در کنار یکدیگر مکمل همدیگر
هستند. امل در جنگ ۳۳ روزه شهید داشت. و این
باید گفته بشود و من فکر می‌کنم که نگفتن این مطلب

باعث تجزیه لبنان خواهد شد.

**یکی از همراهان همیشگی چمران خانمشان بود در
خصوص ایشان مطلبی بگویید.**

خانم غاده بسیار ثروتمند بودند. تمام طلا و جواهراتشان
را و ماشینشان را در اختیار مقاومت قرار دادند. همه را در
اختیار دکتر قرار داد و گفت در راه دین و مقاومت خرج کند.
ایشان قبلاً خدم و حشم داشتند اما زمانی بود که ایشان در
خانه دکتر مصطفی فقط یک کمد شکسته داشتند و این
تماما خواست خودشان بود. یادم هست که دکتر می‌گفتند
که همه باید از غذای موسسه بخورند و اجازه نمی‌دادند که
کسی غذای جای دیگری را بیاورد. مادر خانم غاده که ایشان
هم اخیراً مرحوم گشته‌اند برای ایشان غذا می‌فرستادند و
می‌گفتند که دخترم نمی‌تواند این غذاها را بخورد اما خانم
غاده برمی‌گرداند و از همان غذای همه می‌خورد.

**بعد از این که به ایران آمدید آیا با دکتر و خانمشان باز
هم رفت و آمد داشتید؟**

بعد از این که من به ایران آمدم دکتر در منطقه بودند و یک
نوبت ایشان را زیارت کردم و بعد از آن هم دکتر شهید شدند.
اما من نه تنها آن زمان بلکه الان هم فکر می‌کنم که دکتر
زنده بوده و فقط از ما دور هستند.

برخورد دکتر با همسرشان چگونه بود؟

دکتر بسیار خانمش را دوست داشت و از او به‌عنوان «با
طاهره القدس» نام می‌برد. پرنده قدس. بسیار برای ایشان
حرمت قائل بود.

**الان خانم غاده کجا هستند و آیا راه چمران را ادامه
می‌دهند؟**

خانم غاده الان در صور، یک مرکز و حوزه دینی برای
تعلیم فقه شیعه راه‌اندازی نموده و همچنان دنباله‌روی شهید
چمران می‌باشند.

و... کلام آخر

مثل چمران به گونه‌ای زندگی کنیم که برکات آن عمر تا
سال‌ها باقی بماند و خود نیز از نگاه به آن زندگی لذت ببریم.
دکتر مصطفی با خدماتش به اسلام و شیعیان جنوب لبنان
برای همیشه زنده هستند.

**با تشکر از شما که وقت خود را در اختیار ما گذاشته و
با وجود غم عظیم از دست دادن مادر باز هم ما را با رویی
گشاده به حضور پذیرفتید.**

نگاه در نگاه مصطفی
می‌گویم:

شعر سفارشی گفتن ندارد
در همین ناگهان
می‌آید و دلم را می‌لرزاند و می‌رود
می‌نویسم چمران
و خیره می‌مانم به
حروف برگزیده‌ی خدا

رقیه ندیری
خدا روی تو حساب کرده بود

امریکا
مصر
لبنان
جایی دیگر هم می‌رفتی اگر
سایه‌اش از سرت نمی‌گذشت جنگ
خدا روی تو حساب کرده بود